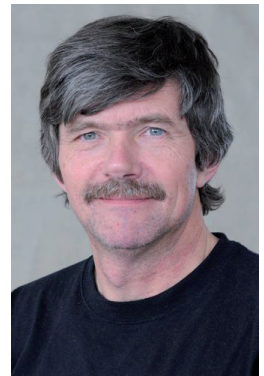

«Jo mer du vet, jo mer vet du hvor lite du vet»

Av Rune Anda, daglig leder i Bergen Døvesenter

Tema: Møter med bare personer som behersker tegnspråk versus møter der tegnspråktolk benyttes

Hvorfor er det mange som ikke vet forskjellen?

(Dette innlegget har ingen hensikt å fornærme noen. Hensikten er å prøve å forklare de faktiske forhold, hvor vanskelig det enn er å beskrive det.)

Hvor detaljert, meningsfylt og poengfylt blir en diskusjon på tegnspråk i forhold til det å benytte seg av tegnspråktolk på møtene?

Talking fra tale til tegn:

Hvor mye av budskapet får egentlig døve tegnspråkbrukere med seg når tegnspråktolk brukes? Måten muntlig norsk er bygget opp er forskjellig fra tegnspråklig oppbygging. Dette gjør at tegnspråktolkning alltid vil være influert av det talte norske språket.

De talte stemmene når fram til møtedeltakere som hører og gjenkjenner det norske talespråket slik de er vant til og som de trives med. De talte ordene blir fremstilt på tegnspråk med nyanseforskjeller fra tolk til tolk, og gjengir ikke helt de talendes stemmenyanser, tonefall og kroppsspråk slik det kanskje burde gjøres (det er vanskelig). Døve ser på tolken inkludert deres kroppsspråk og tegn. Innimellom dukker det kanskje opp ord hentet fra det norske språket som for noen kan høres ukjent ut. Måten en bygger opp et argument på er også forskjellig. Man faller lett utenfor hva innhold angår. «Hva er vi nå enige om?» tenker en kanskje. For ikke å virke «for dum» velger man kanskje å støtte et vedtak slik det ser ut til at flertallet gjør. Slike møter blir for døve en verden som i grunnen ikke burde være i et møte som har med døvesaker å gjøre.

Men slike opplevelser vet kanskje ikke hørende noe om...

Talking fra tegn til tale:

Hvor mye mister hørende av hva den døve sier, når den hørende lytter til tegnspråktolkens stemme?

Her skjer det veldig mye avvik fra hva døve prøver å si. Det har jeg sett utallige ganger. Alle vet at det er veldig vanskelig for de fleste tegnspråktolkene å stemmetolke døve. Tidligere direktør i Språkrådet, Sylfest Lomheim, har selv sagt at det er umulig å oversette 100 % riktig. *I dette tilfellet - å tolke fra norsk tegnspråk til norsk tale, mener jeg det er oversettelsesavvik alt fra kanskje 10 % til 100 % avhengig av hvem som prater på tegnspråk, og av hvem som tolker, og om tolken kjenner den døve. Hørende deltakere skjønner helt sikkert at oversettelsen ikke var helt riktig, fordi de mister sammenheng, men veldig få stopper og spør om det var det den døve sa.*

Oversettelsesfeil vet nok ikke døve noe om, for de hører jo ikke tolkens stemme...

Et møte der ulike kommunikasjonsformer brukes (tegnspråk, tegn-til-tale, tale):

Men så har vi også denne situasjonen: Møte med døve og hørende til stede der man tror at «alle bruker norsk tegnspråk». Som regel er det slik at personene rundt bordet har ulike kommunikasjonsformer, og som mestrer avlesning og norsk veldig ulikt. Her skjer det ofte misforståelser, som ikke blir rettet opp. Enkelte hørende prøver seg som «gode» tegnspråkmodeller (for eksempel feil bruk av tegnuttrykk), men i døves øyne er det iblant lett å se at forsøkene mislykkes.

Men det vet de hørende kanskje ikke noe om...

Tegnspråk:

Vi må huske på at flytende tegnspråk er fylt med utrolig mange og flotte nyanser. (Se min artikkel i *Døves Blad nr 3 – 2012*: «Alt for mange tror at de bruker tegnspråk – men det gjør de sannelig ikke!») Små bevegelser, tegn på kroppen, mimikk og andre tegn signaliserer viktige detaljer. Slike detaljer klarer ikke tolkene alltid å formidle til norsk tale. Det må sees og forstås av de som kan og behersker tegnspråk. Kan alle rundt bordet det, vil det være det aller beste. Møtene vil da bli suksessrik uansett om det fører til gode enigheter eller vanskelige og harde diskusjoner. Men da er alle med! Dette er kanskje for hardt av meg å påstå, men faktum er at ingen møter, der tolk behøves, klarer å nå opp til dette nivået.

Det finnes mange som opplever slik som det beskrives her:

«Jeg» = døv som har tegnspråk som førstespråk:

- *I møter med bare hørende, uten tolk, er jeg helt utenfor.*
- *I møter med bare hørende, men med tolk, prater jeg lite.*
- *I møter med døve og hørende, men med tolk, oppfatter jeg noe, og prater noe. Hørende har vel en tendens til å prate mye og lenger, uvisst av hvilken grunn.*
- *I møter med døve og hørende der alle prøver å bruke tegn, oppfatter jeg en god del, prater en god del (men kanskje helst med stemme for å være «sikker» på at hørende oppfatter og dette er ukomfortabelt fordi jeg ikke aner hvordan stemmen min høres ut).*
- *I møter med deltakere (både døve og hørende) der alle behersker norsk tegnspråk fullt ut, oppfatter jeg så å si alt, og er helt med!*

«Jeg» = hørende som ikke behersker tegnspråk godt nok:

- *I møter med bare hørende – der alle prater norsk - er jeg helt med!*
- *I møter med hørende og én døv med tolk er jeg fortsatt helt med (den døve merker jeg ikke før han/hun rekker opp hånden og vil si noe via tolken)*
- *I møter med flere døve og hørende, med tolk, prater jeg mye, og lytter mye. Jeg tror jeg fikk med meg alt de døve sa.*
- *I møter med døve og hørende der vi alle sammen prøver å bruke tegn og avlese hverandre, gjør jeg så godt jeg kan med tegn, og jeg tror jeg oppfatter det meste av hva de døve på møtet sier (noen ganger er jeg usikker)*
- *I møter der døve/hørende bruker TEGNSPRÅK, faller jeg helt utenfor. Jeg forstår ingenting! De forstår meg litt fordi jeg bruker enkel «tegnspråk» eller tegn-til-tale.*

Det er ikke bare i forbindelse med møter (styremøter, komitémøter, foreldremøter o.a.) ovennevnte situasjoner forekommer. Tenk også på døve i skolesituasjoner, også døve som er integrert sammen med hørende og ellers i mange andre sammenkomster/møter.